

TANRILARA İBADET VE İNSANLARA HİZMET: HSING-T'İEN TAPINAĞI*

Çeviren: M. Hadi TEZOKUR**

Özet

Taipe'deki dört önemli tapınaktan biri Hsing-T'ien'dir. Bu tapınağın tanrısı savaşın ve askeri bilimin tanrısı Kuan Kung'dur. Atalara ibadetin klasik bir örneği Kuan Kung 162-219 yıllarında yaşamış güçlü, çok yönlü, savaşçı, gerçek bir kişiliğe sahiptir. Tapınakta aynı zamanda Kuan Kung şifacı ve korumacı bir tanrıdır. Hsing-t'ien Tapınağı'ndaki inananların büyük çoğunluğu kadınlardır. Bu tapınakta ayinler kadınlar tarafından icra edilir. Bu sebeple eski ataerkilliğin günümüzde bir dönüşümü olarak görülür. Şayet eğitilmiş Tayvan kadınların enerjileri Konfüçyanizmin eşitliği sağlayıcı yapılanmasına odaklanırsa sonuç pozitif olacaktır.

Ataerkil bir toplumun çok önemli bir tapınağında kadınların ayinleri icra etmesinin Karşılaştırmalı Dinler Tarihi, Antropoloji ve Genel olarak Kadınların İncelemelerine bir örnek ve aynı zamanda kadınların dinsel yaşam ve rollerini anlatması bakımından faydalı, gerekli ve dinler tarihi ile kültürü açısından da önemli gördüğümüzden bu makaleyi Türkçeye kazandırmaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Hsing-t'ien tapınağı, Kuan Kung, Kadın, Ayin.

---

* Arvind Sharma, *Today's Woman in World Religions*, 1994 State University of New York, s. 234-243. "Women and Chinese religion in contemporary Taiwan", Barbara Reed; "Worshiping The Gods And Serving The People: Hsing-T'ien Temple" bölümü çevrilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, htezokur@hotmail.com.

***

Worshiping The Gods and Serving the People: Hsing-T'ien Temple

Abstract

Hsing-T'ien Temple is one of the four major temples in Taipei. Kuang Kung is the god of War and martial arts and the deity of this temple. In a classic example of ancestor worship, Kuang Kung was an actual person, a strong and versatile warrior who lived from 162-219 AD. Kuan Kung is also a healer and protectionist God at the temple. The vast majority of worshipers at Hsing-t'ien Temple are women. All rituals are performed by women in this temple. Therefore, conversion of ancient patriarchal is seen at the present day. If the educated women of Taiwan focus their energies on the reformulation of an egalitarian form of Confucianism, the result will be positive.

All rituals are performed by women in very important temple of patriarchal society is example in context of the Comparative History of Religions, Anthropology and women's studies in general and also women's religious lives and roles are useful, necessary and important for the history of religions and the history of culture. Therefore this lecture is translated in Turkish by us.

Key Words: Hsing-t'ien Temple, Kuan Kung, Woman, Ritual.

Tanrılara İbadet ve İnsanlara Hizmet: Hsing-T'ien Tapınağı

Çoğu Tayvanlı, kendisini Budist ya da Taoist olarak adlandırmasına rağmen; onların büyük çoğunluğu Taoizm, Budizm, Konfüçyanizm ve yerel halk dininin bir karışımı olan ve en doğru şekilde Çin halk dini olarak tanımlanabilen bir dine bağlanmaktadır.¹ Tayvanlı kadınların en aktif oldukları din, bu Çin

---

¹ İnsanların kendi dini kimliklerini ifade etmelerine göre % 44 oranında Budist ve %34 oranında da halk (folklorik) dinine mensupturlar. Antropolojist Ch'fiHai-yuan'a göre eğer insanlar inanç ve dini aktivitelerine göre tasnif edilmiş olsaydı

halk dinidir. Sosyolog Ch'üHai-yuan'e göre, Tayvan'daki bu Çin halk dini artan bir biçimde evrenselleşmekte ve bireyselleşmektedir. (Ch'ü, 1988) Evrensellik; sadık kahraman asker Kuan Kung, ShakymuniBuddha ve KuanYinBodhisattva gibi bütün Çin tanrıları ve Çin topraklarından Tayvan adasına denizden giden Çinli göçmenlerin sığındıkları, çokça sevilen tanrıça MaTzu gibi bütün Tayvan tanrılarının artan popülaritelerinde görülmektedir. Daha büyük bir bireyselleşme, toplu ibadetlere karşın giderek artan ferdi ibadetlerin popülaritesinde görülmektedir. Bu her iki yönelime de çarpıcı bir örnek, Taipei'deki popüler Hsing-t'ien Tapınağında ibadet eden kadınların izdihamıdır.²

Hsing-t'ien Tapınağı, hareketli, yoğun trafiği olan Taipei'nin orta yerinde konuşlandırılmıştır. Tapınağın, Pei-t'ou ve San-hsia toplulukları yakınında alt bölümleri vardır. Hsing-t'ien Tapınağı, 3. asırda tanrılaştırılmış ve tüm Çin'de tapınılmış kahraman asker kızıl yüzlü tanrı Kuan-kung'a ev sahipliği yapar. Savaş ve edebiyat tanrısı olarak bilinmesine rağmen, Hsing-t'ien Tapınağı'nda inananlar için onun asli rolü şifa ve koruma sağlayan bir ilahlıktır.

Genellikle, diğer pek çok kültürde olduğu gibi, Tayvan'da kadınlar dini olarak erkeklerden daha aktiftirler. (Ch'ü 1986, 73-76): Tapınakları daha sık ziyaret ederler, et yememe oruçlarını daha sık eda ederler, kâhin ve medyumların hizmetlerinde daha çok

---

Çin Halk Dinine mensup olan halkın oranı en az % 66 olurdu. Fark Çinlinin kendilerini tarihsel tercihle Budist olarak tanımlamalarından kaynaklanmaktadır. (Ch'ü 1985, 69).

² Hsing-t'ien Tapınağı tanrıları ve ritüelleri pançinizm olduğundan dolayı Ulusal Hükümetteki Remi kişilerce desteklenmiştir. Böylece bölgesel yabancılar (özellikle Tayvan'da) halk temelli tapınaklarca desteklenmeleri azaltılacaktır. Tapınak aynı zamanda süslü takdimeleri de yasaklamaktadır. Bu yüzden hükümet bu tapınakları geleneksel Tayvan halk tapınaklarının hurafe ve israf olarak yapageldikleri şeylere karşı bir engelleyici olarak hoş görmüşlerdir. (Bkz. Feuchtwang, 293-301.)

bulunurlar.³ Hsing-t'ien Tapınağı'ndaki inananların büyük çoğunluğu kadınlardır. Tapınağa, şahsi ve ailevi sorunlarına yardım bulmak için gelirler. Kadınlar, ailelerinin esenliğinden sorumludurlar ve bu sorumluluk onları, diğer aile üyeleri tapınakları ziyaret etmeseler ya da tanrı/tanrıçalara tapınmasalar dahi onlar için dini destek aramaya iter.

Tapınakta icra edilen ayinler, çoklukla, Tayvan'daki Çin tapınaklarında görülen geleneksel ayinlerdir. Ancak, Hsing-t'ien Tapınağı'ndaki yerleşim, sadece basit dini ayinleri teşvik eder şekildedir; Tayvan tapınaklarının çoğunda çok popüler olan bireylerarası görüşmeler ve satranç oynama burada makbul görülmez. Ayinler boyunca kadınlar, ilahi yardım ve hidayeti arar. Popüler olan bir ayin, korkutulmuş bir ruhun sebep olduğu fiziki ve ruhi hastalıklardan iyileşme için kullanılan olan shou ching'tir. (Yü 1985, 26). Tapınaktaki bu ayin, üç tütsü çubuğu tutan ve bunları kişinin vücudu önünde üç defa, başı üstünde ve daha sonra kendi arkasında yedi defa sallayan, rahibe olmayan tapınak gönüllüsü bir kadın tarafından sıkça icra edilir. Bu ayin iki kez tekrarlanır ve ayinin söz konusu kişiyi iyileştirmede başarılı olup olmadığını bulmak üzere takdis edilmiş parçalar atılır. (Yü 1985, 26-27).

Şifa verici ayinlere ilaveten, inananların şahsi ya da mesleki problemlerinin çözümünde ilahi yardımı kazanabilecekleri ayinler de vardır. Tanrıdan özel mesajlar alabilmek için, inanan kişi adını, adresini, yaşını ve problemini söyler ve sonra hilal şekilli kutsanmış parçaları fırlatır. Parçalardan biri dışbükey ve diğeri içbükey şekilde düşerse ki bu tanrıdan olumlu cevap anlamındadır, kadın daha sonra üstünde kehanet yazılı numaralanmış bir bambu çubuğu çeker ki bu da onun sorusuna ilahi bir cevaptır. Psikolog Yü Te-hui'e göre, eğer

---

³ Erkeklerin kadınlara göre daha aktif edildiği Ch'üHai-yuan tarafından incelenen tek dini faaliyet feng-shui, yin ve yang kuvvetlerinin yapılandırmasına göre fala bakmanın Çine ait şekli oluşturuldu.Fengshuinin evleri, tapınakları ve mezarları en hayırlısı konumda belirlemek için kullanıldığından beri bu halka ait yapılan ritüellere katılmada erkeklerin daha şanslı gözükmeleri sürpriz değildir.

verilen bu ilahi cevap gerçekleşirse, bu dindar kişi tanrının etkisine ve ilahi korumanın arttığı hissine daha çok güvenir. Öte yandan, ilahi cevabın aksi çıkarsa, inanan kişi sebebi için kendisine bakar: yeterince samimi olmadığını düşünür ve bu yüzden tapınağı daha sık ziyaret etmeye karar verir. (Yü 1985, 27).

Hsing-t'ien Tapınağı'ndaki bireyselleşmiş bu ibadet, inananlara güven ve sıradan hayatın ötesindeki bir şeyin parçası olma duygusu verir.

Genç bir kadın güçlü bir ruhi hakikat yaşamış: "İbadetin önemini bilen bir aile çevresinde doğup büyüdüm. Gençliğimden beri, gözlerim ve kulaklarım tanrılara saygı ile doldu. Ancak, bunlara çok fazla ilgi duymadım çünkü onların gerçekte var olduklarını düşünmüyordum. Tuhaf olan, onların ortalarında bulunmam gerektiğine dair bir işareti hissetmeden almış olmam. Üniversitede okuyorken, dükkânımız iflas ettiğinden ailem kötü günler yaşıyordu. Annem, her ay bu zorluğun üstesinden gelebilmemiz için duaya Hsing-t'ien Tapınağı'na giderdi. Belkide o acılı günlerden annemin dindarlığı sayesinde kurtulduk, üstelik ailemin durumu sonuçta gittikçe iyileşmeye başladı. Bu yüzden, altı aydır her ayın birinci ve onbeşinci gününde anneme Hsing-t'ien Tapınağına gidişinde eşlik ediyordum. Bir gün tütsü çubuklarını yerleştiriyorken, bir anda dikkatimi çekmek üzere beni iten ağır bir güç var oldu. O esrareniz duyguyu ifade edemiyorum. Sanki tüm bedenim dolmuştu. Artık tek başına bir beden değildim. Bunun sadece bir başlangıç olduğunu söyleyen bir kaynak bulmuş gibiydim. Bu duygu birkaç gün sürdü. Bazen zihnimin daha açık olduğunu da hissediyordum."

Karanlığa giden yolumda birkaç aylık duygularımı gözden geçirerek, o huzurlu, duygulandırıcı anları tekrar yaşamayı ümit ettim. Belki de, o sadece üzerinde düşünülmesi gereken pek çok gizemin var olduğunu anlamama yol açan bir uyanıştı. Gerçekten, şu an adımlarım sadece Hsing-t'ien Tapınağında değil, eyaletimiz etrafındaki tüm büyük tapınaklarda dolaşmakta. İnsanların ilgisini

çekmek gayesinde değilim; sadece gelecek aylarda daha da derin anlayışlara sahip olacağımı ümit ediyorum. (Yü 1985, 30-31)

Bu eğitimli kadının ruhi hakikati aramadaki etkili ifadeleri Hsing-t'ien Tapınağı inananların tipik deneyimleri değil, en azından bilindiği kadarıyla. O, bir kişinin kendi ruhi hakikatini resimler ve popüler dinin ortasında keşfetme ihtimalini gösteriyor. Onun bu tanıklığı, şüphesiz, entelektüellerin kadın inananların batıl inançlarına yönelik sıkça işitilen eleştirileri ile karşı karşıya gelmektedir.

İyileşme ve korunma için daha basit, daha somut bir dilek tapınaktaki yaşlı bir kadının ilgisidir. Hasta kızı adına içten bir şekilde Kuan-kung'a yalvarıyor: "Bağışlayan Tanrım! Juan ailesinin kızını koru. Doğumundan beri midesi ve bağırsakları iyi olmadı, ve doktor da fayda etmiyor. Bugün, senin yüceliğinin onu koruyacağı ümidiyle tütsü küllerinden bir tılsım almaya geldim, onu koru." (Yü 1985, 31)

Hsing-t'ien Tapınağı'nda inananlara yardım eden gönüllülerin çoğu kadınlardır. Çoğu 40 yaşın üstündedir. Onlar için tapınak ve buradaki ayinler onların hayatlarının merkezidir. Yaklaşık olarak 400-500 civarında bu ayin görevlilerinden vardır (Yü 1985, 33). Kutsal metinler okurlar, kutsanmış tütsü küllerini dağıtırlar ve kehanetlerin yorumlanmasında yardım ederler. Bu son görev süreç alan bir eğitim gerektirir. Bir sonraki gönüllüye sıra çok yavaş geldiğinden, onların çoğu inananlara yardımda oldukça tecrübelidirler. Bazı kadınlar tapınakta 10 ya da 20 yıl süreyle hizmet vermişlerdir (Yü 1985, 34).

Bu dindar gönüllüler, çoğunlukla çocukları büyümüş kadınlardır. Onlar; cemiyet, kutsal güç, tapınak tarafından onlara sunulmuş diğerlerine yardım bilincini hayatlarına şart koşmaları gerektiğinin farkına varmışlardır. Çok yaşlı kadınlar hastalıklı insanlar için, aile anlaşmazlıkları için, iş sorunları için, okul sınav kaygıları için shouching ruh koruyuculuğu uygulamaları boyunca saatlerce beklerler. Onlar, bu gelenekselliğe aile üyelerinin selameti

açısından ilgi duymuşlardır ve bunu daha geniş topluma yaymışlardır.. Yü'nün belirttiği gibi, onlar sunak huzurunda tekrar tekrar diz çökerek veya bağışlar yaparak Kuan-Kung'a yardımı için teşekkür etmek adına inanların döndüğünü gördüklerinde, kendi dini inançlarının gücünü ve doğrularını teyit etmiş olurlar. (Yü 1985, 35).

ÇAĞDAŞ DİNİ MEZHEPLERDE KADINLAR

Tayvan'daki Çin mezhepçiliği kadınlara, Hsing-t'ien tapınağındaki popüler Çin dininde bulunan faydaların bazılarını sunuyor: cemiyet bilinci, özel dini bir rol, ve hayatlarındaki ruhi anlamı bulacakları bir bağlam. Mezhep üyeleri olarak kadınlar, daha fazla grup üyeliği bilinci ve özel dini statüye sahiptirler. David Jordan ve Daniel Overmyer'in Taiwan ruhi-yazma mezhepleri çalışması birkaç kadın mezhep üyesinin yaşamına ilişkin inceleme sunmaktadır. Bir mezhebin, Şefkat Toplumu, anlatımında yaklaşık ofislerin yarısının kadınlar tarafından idare edildiğine dikkat çekerler. Her ne kadar en büyük güç açık bir şekilde tapınak ve onun topraklarına sahip olan erkek kurul başkanındaysa da, kadınlar da bu mezhebin alt kollarında önemli pozisyonlarda işler başarmışlardır. (Jordan and Overmyer, 145).

Kendisine, Phoenix Pencil (Zümrüd ü Anka Kalem) diye dini bir ad verilmiş, yaşlı lider bir kadının yaşamı, özellikle ilgi çekicidir. Zümrüd ü Anka Kalem, bir Chi –tanrıların inananlarla iletişim kurduğu ruhi yazma aleti- kullanıcısı olmuştur. Chi kullanıcıları her ne kadar mezhepte en prestijli mevki olmasa da, en önemlisidir. Jordan ve Overmyer'in belirttiği gibi, tapınaktaki aktivite resmiyette Chi vasıtasıyla belirtilerek, ilahi emirle idare edildiği için, Chi kullanıcısı bunu formüle etmek ve ilahi rızanın bir resmi ve üyenin beklentileri, ümitleri, ilgileri doğrultusunda sunmak zorundadır.

Zümrüd ü Anka Kalem, II. Dünya Savaşı sonunda doğan birçok zeki kadın gibi, erkek kardeşleri için teşvik edilen eğitimden alıkondu. Feminist yazar LüHsiu-lien'in çok güçlü şekilde eleştirdiği

kız kardeşlere karşı ayrımcılıktan çok çekti. Zümrüd ü Anka Kalemî'nin anlattığı gibi: "Herkes erkek çocuklarına değer veriyor ama kız çocuklarına değer vermiyor. Yaşadığım, eski kırsal toplumdur. Okula kendim gittim. Babam okula gidersem ayaklarımı keseceğini söyledi. Her gün kendim gittim." (Jordan and Overmyer, 159). Üniversiteye başlayabilmişti fakat babası oradan ayrılıp derhal evlenmesini emrettiğinden üniversiteden ayrıldı. (Jordan and Overmyer, 159). Compassion Society'de (Merhamet toplumu) daha sonra ruhi-yazma okuyuculuğu olarak tam bir görev buldu ve ardından Chi ruhi-yazma aleti kullanıcısı oldu. (160-61).

Zümrüd ü Anka Kalemî gibi kadınlar cemiyet tabanlı tapınak aktivitelerinde kendilerine tanınmayan dini liderlik mevkilerindeki anlamı mezhepsel dinde bulabilirler. Cemiyet tabanlı Tayvan-Çin tapınak festivalleri hala erkek hiyerarşisine dayalıdır. Kadın ve erkeğin dışarı/içeri'ye ait rollerindeki ayrışmaya bağlı olarak, erkekler toplumsal ayinler ve toplumun esenliği için sorumluyken kadınlar ailenin esenliği ve evsel ayinlerden sorumludur. Tapınak festivallerinde ayin uzmanları olan Tao rahipleri erkektirler. Tütsü kabının sorumluluğu, tapınak festivalinin de sorumlusu olan ve erkek aile başları arasında dönen saygın bir görevdir. (Sangren, 55-58). Kadınlar bayramlara emekleriyle katkı sağladılar. Ancak resmi liderlik rolleri bulunmaz. Hsing-t'ien Tapınağının daha bireyselleşmiş ibadetlerinde ve 'Merhamet Toplumuna gibi mezhebi toplumlarda, kadınları daha kamusal liderlik rollerini paylaşırken ve ayin uzmanlığı yaparken. Zümrüd ü Anka Kalemî'nin Merhamet Toplumunda etkinliklerinin soyutlanmış ve entelektüel ilhamları babası tarafından engellenmiş bir kadının yalnızlığını azalttığı açıktır. Tapınak sahibinin gelini olduğu gerçeği, onun mezhepteki kabulüne ve başarısına şüphesiz çok şey katmıştır. Çağdaş Çin mezheplerindeki kadın liderlerin başarısı üzerindeki erkek desteğinin önemi hakkında çalışma ilginç olurdu.

Jordan'ın, Merhamet Toplumundaki üç kadınla olan görüşmesi, kadınların kendi itibarlarını ve anlamlarını bulmakta dini

geleneklerden yararlanabilecekleri yolu açığa çıkarmaktadır. Dini adı Exquisite Fragrance (Mükemmel Koku) olan 63 yaşındaki yaşlı bir kadın (1976'da), Merhamet Toplumunu dayanak yaparak, kendisi için kehanet rüyaları ile mükemmel kutsal bir dünya inşa etti. Rüyaları, bu eğitimsiz kadına, Merhamet Toplumunun asıl ilahı olan Altın Ana'nın ilahi korumasını ve mükemmel iyiliğini vermiştir. Dini hayatının çoğu bu topluluktan bağımsızdır. Ancak, Topluluk ona özel statüsü için önemli bir onay sağlamıştır. Mükemmel Koku'ya (Exquisite Fragrance'a) göre, Altın Ana Topluluğun ruhi-yazma aktivitesi üzerinden, onun rüyalarının doğruluğuna ve yorumuna ilişkin bir ayet yazmıştır. Altın Ana'nın vahyini şu şekilde nakleder:

Sen bir parça bambu gibisin. Kalbin sağlam ve merhametli, insanların sana zarar verebilme ve seni kesmeleri ihtimaline rağmen düşmezsin çünkü "Yol"u tecrübe etmekte. Şu ana kadar sen bu bambu işi gibiydin. Halen de yeşil filizler ve bambu başı veriyorsun. Yol uzun. Biri seni incitmek isterse, bunu sana yapmakta büyük güçlük çeker. [Jordan and Overmyer Jordan and Overmyer, 188] Rüyalarına ve yazılan vahiyler ilaveten, Mükemmel Koku'nun (Exquisite Fragrance'in) hayatı Altın Ana tarafından gerçekleştirilmiş mucizelerle doludur. O, Altın Ana'nın korumasını ve cezalandırmasını her yerde görmektedir. (Jordan and Overmyer, 190-94). Jordan, Mükemmel Koku ve onun Toplulukta iki kadın arkadaşının bu dini tecrübeleri paylaştığının ve böylece kendi mezhepleri altında formal olmayan bir alt kültür kurduklarının farkına vardı.

Exquisite Compassion (Büyük Şefkat), bir kadın arkadaşı, "kendini çocuklarına adadığından, kocasının ölümünden sonra ekonomik güçlüklerine rağmen dul olarak kalmasından dolayı kendisinin tebrik edildiğine dair bir görüşe sahipti. Burada, bir mezhep üyesinin, Konfüçyanist geleneksel iffetlilik idealine bağlılığı ve erkek aile boyunun devamlılığı için kendisini bu yola adanmasından dolayı kendisini ödüllendirdiğini görüyoruz. Şefkat Derneği faaliyetlerine katılmanın yanı sıra kendi evinde Altın

Anne'ye kurduğu bir sunağı ve orada ruhsal ortama hizmet eden bir kızı (Jordan ve Overmyer, 201) vardır. Altın Anne hayatının merkezindedir ve kadınların ahlaki ve erkek evlatla ilgili geleneksel Çin ideallerinin yol açtığı zorluklar onunla telafi edilir.

Jordan ile görüşen başka bir Merhamet Toplumu üyesi, Budizm'den türemiş Çin dinindeki 'karma'(önceki yaşamın kaderi belirlediği inancı) felsefesinin, bir çağdaş kadının kadın olarak kaderini anlamada nasıl katkı sağladığını göstermektedir. Ch'en Hsiu-hua, önceki iki yaşamı ve onların etkilerinin açığa çıkması ile sıkıntılı hayatı anlamlı hale gelen bir mezhep üyesiydi. (Jordan and Overmyer Jordan and Overmyer, 202-12). Ruhi-yazımda açığa çıktığına göre, iyi bir kız evlat olduğu hayatından sonra zengin bir ailede bir erkek çocuk olarak tekrar doğmuştur. Bu yaşamında o ahlaksız zampara bir adamdır ve 32 yaşında ölünce Cehennem bekçisi ona öfkeli bir şekilde şöyle der: "Son yaşamında iyi işler yaptın. Bu kez seni zengin bir aileye verdim ve sen fakirlere yardım etmedin, onların sıkıntılarını azaltmadın. Paranı kadınlara harcadın ve vücudunu altınla kapladın. Bu yetersizdir. Bu kez seni Taiwan'da Ch'en ailesinin bir kızı olarak dirilteceğim. Zengin bir aileye gelin gideceksin. Fakat onların sahip olduklarından hoşlanmayacaksın. Bu kaderin olacak. Bu senin şu anki durumun olmasına rağmen, ümitsiz olma. Tao (Way) – Yol'a uygun bir şekilde çalışırsan gelecekteki güçlükler denizini aşabileceksin ve bir daha da tekrar hayata döndürülmeyeceksin." (Jordan and Overmyer, 206). Bu vahye cevabını şöyle yazar: "Bunun kaderim olduğuna inanıyorum. Yaşadığım güçlükleri unuttum ve Tao-Yol'u enerji ile çalıştım." (Jordan and Overmyer, 206).

Bu vahyin analizinde Jordan, geleneksel ahlaki prototipler olan faziletli insan ve bencil işe yaramaz serserinin Chi kullanıcısının organizasyonunda iffetli bir kadın ve hayta bir erkekte oluşmasının Hsiu-hua's birinci reenkarnasyon hikâyesinin ikinciden daha güçlü olarak ihtimalini artırdığını belirtir. (Jordan and Overmyer, 207) Erkekler için sosyal tercihin kabulünün bir yansıması olarak da

görebileceğimizi düşünüyorum: kadın doğmak bir ceza, erkek doğmak ise bir mükâfat. Onun önceki hayatlarının bilgisi ona bir kadın olarak mukadder acılarını kabul edebilmeyi verir. Fakat aynı zamanda kadının kaderi üzerine umudunu kaybetmesin diye gelecek için umut verir.

Ch'enHsiu-hua, genellikle kadınlara yasaklanan eğitim arzusunun mezhepsel din tarafından nasıl karşılandığının bir örneğidir de. Altı yıllık bir eğitime sahip olmasına rağmen o, Merhamet Toplumunun ruhi-yazılarını kopyalayan bir görevli olmuştur. Ayet metinlerini kopyalayarak kendi başına çalışmıştır. İlk olarak bu göreve çağrıldığında çekincesi olmuş ama sonradan kabul etmişti. Şöyle diyor: “Ölümsüzlere ve Budalara tütsü yaktım ve beni bu görevde kullanmak isteyip istemediklerine dair ilham göndermeleri için dua ettim.” (Jordan and Overmyer, 211) O Jordan’a, bu duadan sonra “Ayin Yöneten Tanrı”nın rüyasında kendisine görüldüğünü ve talimat verdiğini ifade etmiştir.

Ch'enHsiu-hua, kendisine bu mezhepte okuma-yazmaya ilişkin bir rol buldu. Anne babası onu eğitmedi ancak tanrıları onu eğitti. Mezhepsel dinde, uysal evlat ve geleneksel Çin kadın görüşünün kendisi için tanımladığı sınırlı rollerin ötesine geçmek için yollar buldu.

SONUÇ: KONFÜÇYÜSYANİZME AİT ATAERKİLLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

Tayvan toplumu hala erkeğin ve kadının üstlenmesi gereken rolleri tanımlayan ataerkil Çin geleneklerince etkilenmektedir. Çin sosyal felsefesinin temeli olarak, Konfüçyanist değerlerden kaçınılamaz. Konfüçyanizm resmi hukuka ve eğitim sistemine nüfuz etmektedir. Konfüçyanizm, ideal aileyi ve üyelerinin rollerini tanımlar. Kadınlar, diğer dini ve felsefi gelenekleri kabul ya da reddetmesi serbestken, bazı açılardan baskın Konfüçyanizm değerlerini benimsemelidirler.

Çin kadınının anlam ve başarıyı ailede bulmasına rağmen, Konfüçyanizmin idealindeki kadını ve onların ailedeki rollerini tamamen benimsedikleri şüphelidir. Şüphesiz çok az kadın, baba, koca ve oğul idealini tam bir kabul ile kucaklamaktadır. Pek çok kadın da Konfüçyanist ideallerince tanımlanmış Çin ailesini kendi faydalarına hizmet edecek bir şekle dönüştürmek için yollar bulmaktadır. Margery Wolf, kırsal Tayvan'daki kadınların sürdürdüğü geleneksel erkek neslin devamı ilkesiyle tezat oluşturan kendi aile anlayışlarına sahip olduklarını göstermiştir. O, kocasını ve onun ailesini dışlayarak kendi aynı anneden olan ailesindeki çocukları kendilerine bağlamak için kadınların şefkat ve sadakat bağlarını kullandıklarını görmüştür.

Aile anlamının ötesinde, bazı kadınlar yaşadıkları ataerkil kadın durumlarının telafisi için popüler ya da mezhepsel dine dönmektedirler. Kendi menfaat ve eğitimlerini aileleri için feda etmiş bir kadınlar nesli, becerileri için entelektüel gelişim ve tanınmayı mezhepsel gruplarda veya dini mürit organizasyonlarında bulmaktadır.

Kadınların bu idealleri yorumlamaları erkeklerinkinden sıkça farklılık göstermesine rağmen, atalara saygı ve aileye samimi hürmet uzun zamandır Çinlilerin anlama ve kendilerini tanımlamada önemli bir kaynakları oldu. Atalara tapınma ve Tanrı'ya samimi hürmetin önemi Konfüçyanizm'in seçkin formlarına kadar uzanır ve popüler kültüre nüfuz eder.⁴ Tayvandaki çoğu Çinli, kadın erkek benzer şekilde, aileye samimi hürmet idealinde sabittirler. Amerikalılarda gördükleri anne-baba ya da dede ninelerin ihmal edilmesi durumuna kendileri düşmek istemezler. Onların, Amerikan ailelerindeki samimi hürmet duygusunun yetersizliğine yönelik görüşleri, inancım o ki, abartılıdır. (Konuştuğum insanlar, anneannemin son 20-30 yıllık

---

⁴ Ataya saygı ve dindar evlat ile ilgili yoksul bir işçi sınıfı kadının görüşlerinin mükemmel bir örneği Ida Pruitt'inin haber verdiği Bayan Ning'in hayatında bulunur: *A Daughter of Han: The Autobiography of a Chinese Working Woman* (Stanford: Stanford University Press, 1967).

ömrünü anne-babamla yaşadığını söylediğimde daima şaşırmışlardı.) Son çalışmalar Tayvan'daki lise ve kolej öğrencilerinde aileye samimi hürmetin coşkun bir şekilde onaylandığını ifade etmektedir.

Öğrencilerin yaklaşık yarısı, “tüm iyi davranışlar arasında en iyisi, aileye samimi hürmettir” ifadesinde tamamen aynı düşünmektedir. Çok küçük bir yüzde bu görüşe katılmamaktadır. Çok büyük bir oran, ana-babasına karşı hürmet gösterme zorunluluğunun tamamen gerekli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda erkek ve kadınların düşünceleri uyuşmuyor. Mesela bir başka çalışma, şehirde çalışan kadınlar anne-babalarına hürmet göstermeyi çağdaşlık olarak görürler; ancak koca ya da kardeşlerinin, bir erkek evlat olarak bunu bir zorunluluk olarak düşündüklerini göstermiştir. Çalışmadaki birkaç kadın şu görüşü belirtti: “Durumu kurtarmak için erkek kardeşlerinin anne-babasına düzenli olarak para vermesi en iyisi olacaktır.” Kadınların aileye samimi hürmet anlayışının çağdaş yaşam şartlarına yönelik erkeklere göre daha çabuk adapte oldukları görülmektedir. Şimdi kadınlar hiç olmadığı kadar yerine getirmek için belli Çin geleneklerini seçiyor ve diğerlerini dönüştürüyor. Geleneksel sosyal baskıların halen varolmasına ve ataerkil değerlerin hala kanunlara yansımaya rağmen,⁵ Tayvan'da büyüyen ekonomik bağımsızlıkları ile kadınlar, Çin dini ve felsefi geleneklerle olan ilişkilerini belirlemede daha fazla özgürlüğe sahiptirler.

Çin değerlerinin Çağdaş Tayvan toplumuna uygun bir yolla eklemlenmesi gibi zor bir işi yapan kadınlar vardır. LüHisu-lien aile içinde ve dışında kadın ve erkek hayatlarının zenginleştirilmesi için Konfüçyanist ideallerinin yeniden düzenlenmesini önerdi. Lin Mei-jung, devlet desteği ve elit Konfüçyüst ideallerinin egemenliğindeki

⁵ Evlilikle mülk edinme yasası kadınlara karşı önyargılı çok kötü yasaların bazılarını kaldırmak için 1985de yeniden düzenlendi. Fakat yasalar hala evli erkeklere eşlerinin malı üzerinde büyük kontrol yetkisi vermektedir. Boşanmış kadınlar için ise hala mülk edinme ve çocuklarının velayetini üzerlerine alma noktasında büyük zorluklar bulunmaktadır. Bkz: ChiangandKu 1985, 13-21.

bölgesel Tayvan kültürünün kendi geleneğini oluşturması için özgürlük çağrısında bulundu.

Şayet eğitilmiş, ekonomik bağımsızlığı olan Tayvan kadınları enerjilerini Konfüçyanizmin siyasal ve sosyal eşitliği sağlayıcı yapılanmasına tekrar odaklarsa, sonuçlar büyüleyici olur. Toplumun böylesi bir dönüşümünde popüler din ve mezhepsel grupların oynayacağı rol açık değildir. Muhafazakâr güçler olarak hizmet edebilirler. Ya da dönüşümün bir vasıtası olarak çalışabilirler. Mezhepsel grupların çok küçük olması ve popüler dinin kurumsal yapısının olmamasından dolayı, toplumu tekrar yapılandırma güçleri sınırlı görünüyor. Fakat popüler dinin sosyal değişimlere adapte olmadaki ispatlanmış yeteneği, çalışan eğitilmiş kadınların oluşturduğu bir nüfusta çok değişik bir şekil alabilir.